

٢٢٢
(٥)
تورک یوردی

ناشری : تورک اوچباشی

میل ۱۰

صافی ۲

۱ نیشان ۱۳۳۹

خلق شعرلری و ملی حادثه لر

خلق شعرلری کورو نوشلری اعتباریله نه قادار بسیطده اولسه ملتیزک بویوک بر کومه سنک سرور و کدرلرینه طأد بر چوق حسلرینک ایزلرینی ینه اوراده بولورز. آغزیدن آغزیه دولاشان خلق شعرلریمز بزه کچمش عصرلرده کی بر چوق ملی حادثه لری، تورک یوردنده اولوب ییتن شیلری اکصمیمی بر صورتده نقل ایدم یلمکده در .

دیوان ادبیاتی، خواص ادبیاتی، تدقیق ایدرسه ک، یا انجی حرثلرک تأثیرلرینه پک زیاده بو غولمش کورورز و بزه دها زیاده شاعرلرینک خوداندیشلکنی کوسترر: عشق و سفاقتی ترتم و اونک ادامهی ایچون ناج و نوغ صاحب لرینه بر چوق قصیده لرله دالقا و وقلق . . .

دیوان ادبیاتی کیلریمزده، نله لریمزده کچمش اولان فلاکتلردن، عشیرت لریک و خلقک مرهانیکی رطبقة سنک اوغرا دینی مصیبتلردن عجبیا قاچنی بزه ایکله مشرر؟ اک دوغروسی یوکسک ادبیات یالکیز بر زمره نک؛ یوکسک طبقة نک حسلرینی قید ایدر .

شو حالده خلق شعرلرینه دها ملی و عمومی، دها غیر اندیش دییه بیلیرزه اون سنه اول آله یکن بر جوتک [مجموعه] ده کی بر منظومه یی بورایه درج ایدم چکم . مجادلرک یانتخی ایکن سلیمان قانونی زماننده تورکلر طرفدن اشغال اولان و (۹۳۷) تاریخ هجریسندن (۱۰۹۸) تاریخنه قدر (۱۶۰) سنه اداره منر آلتنده بولونان (بودین) ی بندن (۲۴۴) ییل اول ترک ایتدی کمز وقت، آدینی بیامدی کمز بر خاق شاعری او فلاکتی بوتون آجیانی ایله باقکز ناصل نشیت ایدیور :

جمله صبیان اغلار، خاق بزار اولدی
آلدی نمچه بزم نازلی بودینی

اوتمه بابل اوتمه یاز بهار اولدی
بابلک فغانی جانه کار اولدی

بودینه اوزوندیر غایت چارشیشی
 وار ایچنده محمدپاشا جامیدی [جامی]
 کیمه صورتنه بکزر یاییسی
 آلدی نمنجه بزم نازلی بودینی

چشمه لرده آبدست آلتماز اولدی
 جامه لرده نماز قلینماز اولدی
 معمور اولان یرلرهب خراب اولدی
 آلدی نمنجه بزم نازلی بودینی

جیخان طوتوشدی عقمز شاشدی
 سلاطین جایی هوایه اوچدی
 بودینک ایچنه بر آتش دوشدی
 آلدی نمنجه بزم نازلی بودینی

صبح نمازنده اوچ طوپ اتیلدی
 طوپک صداستندنای کون طوتولدی
 بر جمعه کونلری بودین بوزولدی
 الدی نمنجه بزم نازلی بودینی

صبح نمازنده دوغدی بر ییلدیز
 کلدی کفار الدی اون ایکی بیک قیز
 امان می قارداش لر دین اسلام بزم
 الدی نمنجه بزم نازلی بودینی

مراد ریسک بر قرشمسی
 جزا بردن چقدق سیاح کوروندی
 قسمتیز یاد ایللره ویرلدی
 اون بر ای ده نیجه ردوس کوروندی
 یاربی سن نصیب ایله قره بی
 اول قارایی ده سوکره صله بی .
 دالغا کلیر کیلره طوقونور
 طاقه لرم ملول ملول باقور
 اجل کلدی دیرم دیرم صاقور
 یاربی

کیلرم چوروک طویه طایماز
 طاقه لری غفلت المش اویماز
 اجل کلدی دیرلر قلم اینماز
 یاربی

ردوس دیدکلری خلقک دیلنده
 عالم لری واردر کتاب آلدی
 شمعی قالدی جمله کفار ایلنده
 یاربی

ضعیفدر کیمنز جامدر اغاجی
 ایریلق شربی اولومدن آجی
 مراد ریس سکا و کون دجاجی
 یاربی سن نصیب ایله قره بی
 اول قره بی ده سوکره صله بی .

دینستر نه‌ری کنارنده کی (بندر) شهری، که (۱۸۱۲) سنه سنده بکرش
مه‌آده سیه المزدن چقه مشدر، بوراستک بوزغونلقی ایچون ادسز بر خلق
شاعری طرفدن سونمه‌ین امیدلر ایچنده یازیلان بر شعرک ایشته ایکی قطعه‌سی :

بندرک چوره‌سی چالقاندی قاندن	بندرک چوره‌سی توزدن دوماندن
اون ایکی ییک بیکیت ترک اولدی جاندن	شهیدلر من اری سچیلمز قاندن
امیدم کسمزم هی بندر سندن	کچدم بو جانمندن آیرلام سندن
اغلا غازی بندر مولام کریمدر ای..	اغلا غازی بندر مولام کریمدر ای..

بر ازده داخلی الملرک انطباع و عکس‌لرینه عائد خاق شعرلرینی نقل ایدمه‌یم .
سلطنت دورینک عنصر اصلی اولان تورک‌لره روا کوردیکی مله‌ون سیاستلر
ونفیلر اتناسنده بر افشار شاعرینک سو کیلیسی ده شامه کوندرلمش . شاعر (امیر علی)،
دوست طاغثک سنبللی یایلارینه کلن جیلان باقیشلی بر کوزه‌لی کوردونجه سور کونه
کدن سو کیلیسی خاطر لایوره ، تأثر اولور . یاشاران کوزلریله او کوزه‌لی سیر ایده .
مه‌یور ، دییور که :

سودیمچکم زلفلرک طیشاری	صارپدر قبالرک ده یوللرک طاشلی
شمی کوکلم بر لیلایه وورغوندر	باقامام کردانه کوزلرم یاشلی
شو کورینن طاغده دوستمک طاغی	طوب طوب اکریمجه‌لی [*] شول یوجا باشلی
اوتلری بیتمش ده سنبللی ماوی	کومور کوزلیم شام ایلنده سور کوندور.
اون اوچ، اون درت ده صارمه‌نک چاغی	
اق قیز بو یایلار سکا اویغوندر .	

امیر علیم کدیرمه‌یم طونکی

دوسته دوضو دوندیرمه‌یم یونکی

اختره‌جه سورسه‌م کتسه‌م ده‌کی

بیک یا-اسام الایی ده بر کوندور.

[*] باشه طاقیلان گوش سوسلر

اول معمور ایدک ده شمدی اولدق ویران

غمره اوقی دکدی ده سینمه‌ده یارام

سجیلین کلمش چوله بر جران [جیلان]

اویاندیرمه‌ک کومور کوزلیم وورغوندر.

پریشان ایدیان بر تورک عشیرتک حالی ، اونلرک کوزل یوردلرینی
اشاغیده کی خلق شعرینه قادر جانلی تصویر ایدیور ! ظلمه قارشى تورک
قادینلرینک ده سلاحه سارلدیغی ، قلنج قبضه سنده قینالی یارمق ، مصراعتدن
اکلایورز .

نه یامان زور ایمش یورددن ایرماق
هپمز قیریلیر ، یوردیمز ویرمک [ویرمیز]

دینیلبور که فکر بجه ایل و یورد عشقی وندن دها ساده ، بوندن دها طبیعی و سلیس ،
بوندن دها ایمانلی یازیلاماز ، یورد نهالکسی قارشیسند بوندن دها قطعی بر قرار
ویریلر من . بو شعرک کیمه عاندا و لدیغی بیلمه یورز . اغزدن اغزه یکمش ، روحلره
یازلمش ، ملتک مالی اولمش بر شعر ، بر فریاد که حالا او بالرده تورک مقام و نغمه لريله
یاتیق یاتیق سویله نیور :

ایجرم یارالی ، درونم داغلی
کیلان اتلرک کلری باغلی
اورومک [*] ارسلانی اوشارک ارغلی
کوندیکک قوزان داغی نیجه اولدی .

ایریلی اوقالی قیرپق میشلی
صاری چچک ، مور منکته دوشلی
خیلی زمان اولدی (قبایل) دزاشالی
(چقور) ک کلیدی اوشار نیجه اولدی .

عجب کیرمی ادله شو بکلرک دوشنه
اوشار قزی کار چکنمش قاشنه
سرایلر یابدیرش پیکار باشنه
ال طاوانلی سرایلرم نیجه اولدی .

[*] آتله مارفرلنده کی اهالی کولک
بوغازینک اوتنه سنه «اوروم» دیرلر .

چفته باشا کلش تفتیش ایدیور
ال بهاللی یا ییلا لرم نیجه اولدی [نیجولدی]
عشیرتلر اه ایله سون ، اغلا-ون
بونی اوزون صونا اتلر نیجه اولدی

دوریلدی دوریلدی ده طوپلیه رق کلدیلر
قولمزی دالارندن قیردیلر
یوردیمزی چرکسلره ویردیلر
سوغوق صولی اوزون یا ییلا نیجه اولدی

یورده کم یارالی ، درونم یاسلی
ییلدی ایلیمز ، بکلر هپ یاسلی
بودنی صیریمه لی [خلقه لی] ، لیرداق فسللی
یار النده قالان قیزلر نیجه اولدی .

قلیج قبضه سنده قینالی پارمق
نه یامان زور ایمش یورددن ایرلمق
هیمنز قیریلیلر، یوردیمز ویرمک [ویرمیز]
سلاخه کووه نلر نیجه اولدی .

شعر بوراده بیتدی . بوکار قاج کوز یاشندن باشقه علاوه ایدبله جک برشی
یوقدر ؛ چونکه هیچ بر ملت قوممز قادار بو یوکک کوسترمدی ، ینه هیچ
بر ملت کندی طور اقلرنده بوقادار خورلا عادی .

عزت علوی

تاریخ و صنعت

ملنلرک حیاته تاریخک یالکز بیوک خطری کوز اوکنده طوتیله ق
بایلیریسه کوریلیر که جمیته قارشى فردک وضعیتی نه ایسه ملیته قارشى ده نسل
عین حالده در . دیمک یستورمکه کندندن غیریسی متضرر ایدمک ماهیته
هر حرکتدن فرد نصل مسئول ایسه بر نسل ده اخفادینک ضررینی انتاج
ایدمک بیله جک هر فعالیتله او یله جه تخطئه ایدبله بیلیر . حق نسلک ملیت مواجهه سنده کی
وضعیتی ده اناز کدر : فردک قتالنی بعضاً نفسندن غیریسی متأرا تیمه بیلیر ؛ لیکن
فلان وفالان سنلر آره سنده یاشایان افسانلرک بولسز برایشلری طور و نلرینک
وارلغده محقق آز چوق شدتلی سارصینتیلر حصوله کتیریر .

بر آدامک کندینه ایدمک بیله جکی قتاللرک کورونیشده اک خفیلرندن بری
حیاتی قید، مزامله تلقی ایتمه سیدر . بر نسلک ده ظاهراً اک کوچوک قباحتی ملی
حیاتی مهمه مه مسیدر . فرد اولور، دوریلیر ؛ یاشاییشی کندبله برابر قابانیر، کیدر .
فقط دیدیکم نسل کچکدن سو کره کله جکلر اونک لاقیدینک جزاسنی نه شکله
اولورسه مطلق چکرلر .